

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemané za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. februarija 1872.

Obseg: Ogenj v gozdu. — Gospodarske novice. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Poročilo o VII. občnem zboru slovenske Matice 15. februarija 1872. — Politične pridige. — Slovansko slovstvo. — Mnogo druge novice. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Ogenj v gozdu.

Kakošne puščave je že ogenj v gozdih napravil, je znano. Najbolj so šilovni gozdi ognju izpostavljeni, pa tudi listnati niso varni.

Navadno se ognji v gozdih aprila meseca do septembra prikazujejo, ker v tem času je listje, mah in iglje najbolj suho. Skušnje vendar kažejo, da so že v suhih zimah ognji strašne škode naredili.

Če se hoče ogenj od gozdov, kolikor mogoče, odstranovati, moramo vse, kar pripomore k njegovemu nastanku, odpraviti, in če vkljub temu nastane, se najboljših sredstev za odvrnitev poslužiti.

Ognji navadno nastanejo: 1) po neprevidnosti; 2) iz hudobije; 3) iz samopridnosti; 4) po naključbi.

Po neprevidnosti nastanejo ognji:

1. Po drvarjih, pastirjih in drugih ljudéh, ki imajo v gozdu opraviti. Napravijo si pogostoma ogenj, da si kuhajo, se grejejo, ali za kratek čas, pa ne skrbijo za to, da ne bi ogenj prišel v dotiko s suhimi vejami, mahom ali drugimi rečmi, ki se rade vnamejo, ali da bi ga pri odhodu pogasili.

Majhen veter je potem zadosten, da ogenj razpiše in gozde požge. Vsakega, ki preblizo kakega drevesa, goščave ali na mestu, kjer je dosti reči, ki se rade vnamejo, če naredi velik ogenj brez potrebe, pa ga pri odhodu ne pogasi, naj bi toraj ostro kaznovali, in kuriti naj se dovoli samo v mokrem vremenu, drugikrat naj bi bilo vsem ljudem prepovedano.

2. Po pepelarjih. V nekterih krajih delajo pepel v gozdih in neverjetno neprevidno z ognjem ravnajo, da morajo ognji nastati. Taki ljudje se morajo nadzorovati in gozdar jim mora take kraje odkazati, kjer se žganje lesa brez nevarnosti vrši. V suhih letih in v viharjih se mora žganje prepovedati.

3. Po oglarjih. Če ne pazijo na kotle, da počijo, ali vozniki, ki oglje iz gozda vozijo in jim ni mar, ali so ogli živi ali ne. Večkrat se je primerilo, da so peljali živo oglje, ga stresli na tla, in tako so nastali gozdni požari. — Zato naj se v magazinih tisto oglje, ki bo drugi dan naloženo, ponoči pregleda in vsaka iskra zaduši; vozniki morajo pa pri vozu posodo imeti, da ogenj, če se med potoma oživi, lahko pogasé.

4. Z bakljami. V nekterih krajih se poslužujejo lovci, ribči, oglarji in popotniki lesenih bakelj, da morejo ponoči naprej. Nastali so s tem že večkrat hudi ognji. Baklje naj se prepovejo, in laterne, ktere so že tako v nekterih krajih v navadi, naj se vpeljejo.

5. Po tabakarjih. Zgubé prižgano gobo, ktera

pade med suho listje in pri suhem vremenu se naredi ogenj. Da bi se to ne godilo, moralo bi se prepovedati tabak v gozdu piti; ker pa vemo, da bi se to ne splovalovalo, zato naj se vsaj oni, kteri nimajo pokrova na pipi in v gozdu kadé, kaznujejo.

6. Po lovcih. Streljajo s papirnatimi, lanenimi zamaški, kteri se pri suhem vremenu radi vnamejo in če v listje, suho smrečje ali drugo suho šaro padejo, prične to goreti. Ravno tako se lahko platno vname in perje prime. V suhih časih naj se lovce s papirnatimi ali lanenimi zamaški streljati prepové in vsaki naj z usnatimi ali s telečje dlake zamaški strelja, če ima pa prve, naj vsaj ugasne, če vidi, da tli.

7. Po požiganji šare na polji, ki je blizo gozda, ali še celo v gozdu, dalje s požiganjem vresja na mejnih pustinah, se pogostoma ogenj zatrosi.

Enaka dela naj se v viharjih časih prepovejo in samo s tem pristavkom dovolijo, da je več ljudi zraven in da se okoli pogorišča 6 čevljev na široko zemlja od trave in druge šare očisti, da se ogenj ne more v bližnji gozd (oddelek) zavleči.

Iz hudobije tudi nastanejo ognji, če se nektere osebe hočejo nad gozdnim lastnikom maščevati, za take nimamo nobenega sredstva.

Iz samopridnosti nastanejo ognji, če pastirji, da si pašne oddelke povekšajo, zažgejo. Temu se zoperstavimo, če take kraje v varstvo vzamemo in jih nasadimo in še le potem pustimo pasti, ko je drevje živinskemu gobcu odrastlo.

Po naključbi nastanejo ognji, če strela v nje vdarja, ali če se od bližnjih hiš ogenj v gozd zanesé.

Gospodarske novice.

* Živinorejcem in živinozdravnikom našim imamo danes povedati tako redko prikazen, kakoršne še menda niso doživeli gospodarji nikjer in je ne najdejo tudi v nobeni živinorejski knjigi, in ta je, da neka krava v Ljubljani je 14. dne t. m. porodila tele 6 tednov kasneje, kakor je sicer pravi čas za porode goveje živine — to je, 6 tednov po preteklih 9 mesecih. Da se porod zakasni za kake dni, tudi za cel teden ali k večjemu 2 tedna, to je znano; al da se zakasni za celih 6 tednov, to se še ni slišalo nikoli. Krava, dobra mlekarica, velika in močna, je okoli 14 let stara; zdrava je bila vkljub tej skoro 11mesečni brejosti skozi in skozi, in da je tele v maternem telesu živo bilo, tega se je vsak lahko prepričal, kdor je le roko položil mater na desno stran. Porod vendar je bil težak vzlasti zaradi močnega zadnjega konca in zelo težkega teleta, ki je tehtalo 107 funtov, pa kmalu po rojstvu poginilo,

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 28. februarija 1872.

O b s e g: Oklic o brezplačni podelitvi panjev iz državne podpore kranjskim ljudskim učiteljem in manj premožnim čbelorejcem kmetiškega stanú. — Oklic, kako se bode letos po deželi dalo državne podpore seme svilnih črvičev, murbovo drevje in pa seme pravega ruskega lanú. — Ogenj v gozdu. (Konec.) — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Kaj je prestopno leto? in kako se je to stvarilo? — Poročilo o VII. občnem zboru slovenske Matice 15. februarija 1872. — — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O k l i c

o brezplačni podelitvi panjev iz državne podpore kranjskim ljudskim učiteljem in manj premožnim čbelorejcem kmetiškega stanú.

Iz denarne podpore, katero je c. kr. ministerstvo kmetijstva dalo družbi kmetijski za povzdigo kranjskega čbelarstva, se bosta od vsacega onih dveh panjev, ktera je dotična komisija novembra meseca l. l. za našo čbelorejo za najboljša spoznala, po en panj podaril takim učiteljem kranjskih ljudskih šol, kateri se s čbelorejo pečajo in jo v šoli učijo.

Ako bi se pa učiteljev ne oglasilo dosti, bosta se dala po dva taka panjova tudi manj premožnim čbelorejcem kmetom.

Učitelji, ki dobodo panjova, pa dobodo vrh tega še za vsak panj po dva goldinarja denarne podpore, da si kupijo čbel, al te 4 gold. dobijo le po tem, ko so se izpričali, da so panjova res z rojema oskrbeli.

To se daje na znanje s tem pristavkom, da se učitelji na deželi, ki želijo dobiti panjev in denarne nagrade, obrnejo do 20. sušca t. l. na podpisani centralni odbor s pismom, katero mora potrjeno biti od okrajnega šolskega sveta in od županstva dotičnega kraja o tem, da so res čbelorejci in učeniki čbelarstva v šoli.

Kmetje čbelorejci, ki so manj premožni in želé panjova dobiti, če jih bode kaj ostalo po razdelitvi med učitelje, pa morajo v svoji pismeni prošnji izkazati, po koliko panjev da navadno špogajo in kako dolgo se s čbelarstvom že pečajo. To pismo morata potrditi gošpod fajmošter in župan.

Centralni odbor c. k. družbe kmetijske
v Ljubljani 20. svečana 1872.

O k l i c,

kako se bode letos po deželi dalo iz državne podpore seme svilnih črvičev, murbovo drevje in pa seme pravega ruskega lanú.

Seme svilnih (židnih) črvičev rumenih Friulskih in pa seme pravih Japaneških se bode dalo za tretji del cene, po kateri je družba kmetijska ga kupila, to je, eno unčo Friulskega ali pa en kartón Japaneškega po 2 gold. 75 kr.

Tudi murbe mnogovrstne velikosti se bodo dale za tretjino cene.

Učitelji ljudskih šol kranjskih, ki šolsko mladež podučujejo v sviloreji (židoreji), dobijo $\frac{1}{4}$ unče ali $\frac{1}{4}$ kartóna in pa nekoliko murb zastonj.

Pravi (izvirno) Rigajski lan se prodaja mernik po 5 gold.

Kdor tedaj tega ali unega kaj želi, naj se kmalu, zadnji čas pa do konca sušca meseca ali s pismom ali z besedo oglasi v pisarnici družbe kmetijske v Ljubljani (nad Bregom v Salendrovih ulicah).

Centralni odbor c. k. družbe kmetijske
v Ljubljani 25. svečana 1872.

Ogenj v gozdu.

(Konec)

Sredstva, katerih je treba se poslužiti, da se ognji ne napravijo, in se dalje ne razprostirajo, so:

1. Da se po gozdnem vodstvu naredbe vpeljajo;
2. da se gozdi s presekami v manje oddelke razdelé;
3. da se tisti, ki požigalca dobí, dobro plača;
4. da gozdni čuvaji pri suhem vremenu marljivo gozde obiskujejo in ljudi svaré.

Če vendar ogenj nastane, poslužimo se teh pripomočkov za odvrnitev:

1. Ogenj v posameznih votlih drevesih ustaviti, je že dosti, luknjo, kjer je ogenj v drevo prišel, s šaro zamašiti. Ogenj koj vgasne, in drevo je še dolgo dobro. Če ima drevo od zgorej luknje, se ne pogasi, če spodnjo luknjo zamašimo. V tem primerljivi moramo tako drevo posekati, luknje potem zamašiti ali pa z vodo politi, da se ogenj zaduši.

2. Če nastane ogenj v listji, mahu ali vresji, moramo ga z zelenimi vejami otepati, da ga pogasimo. Populimo 2—3 korake široko ves mah, odstranimo listje blizu ognja in ne bode se mogel dalje razprostrati. Pokličimo sosedne vasi, drvarje, oglarje in vse druge ljudi, ki jih moramo v naglem sklicati s plat zvoná ali s hitrimi ljudmi, da pridejo na pomoč s sekirami, lopati in grabljami. Do tega pa ogenj otepajmo, listje in mah odpravljajmo, da se ne bode razširjal. Ko pridejo ljudje, postavimo jih v vrsto; eni naj otepljejo, drugi plaze delajo. Ko je plaz korak širok, se že ogenj ne razprostira, more se pa še širokeji narediti. Ne delajmo pa, kar eni svetujejo rova okoli pogorišča. Delo trpi predolgo in naglo narejeni plazi so ravno tako zdatni. Samo tistikrat se mora rov narediti, če zemlja gorí, kar se v krajih, kjer je zemlja šotna, more zgoditi. Tak ogenj se pa tudi ne razširja naglo, zato se

lahko rovi naredé, če smo poprej s plazi ogenj ustavljali, da ne more naglo prestopiti krajev, kjer ima rov biti.

3. Če se je ogenj jel drevesnih vrhov prijemati in tudi ondi dalje razširjati, mora se razun popred naštega tudi gledati, da se zgoraj ustavi. Naredimo preseko in sicer toliko od ognja, da moramo do tistega časa, predno ogenj do nas pride, končati. Vsa drevesa pa, ki jih posekamo, morajo v ogenj pasti. Gozdar pri taki nesreči ne sme sam gasiti, ampak skrbeti za to, da se potrebne pomoči dobé in naredé, da ogenj pogasé.

Pri ognji je taka vročina in se tako kadí, da ljudem ni mogoče na 100 korakov se ognju približati. Da se takim ognjem težko zapreka naredí, je res, vendar imajo te pripomočke:

Več sto, v hudi sili tisoč korakov od ognja, postavimo na strani, kamor se ogenj razširja, vrsto ljudi, in ti naj požigajo mah, travo itd., da veliki ogenj, ki do teh krajev pride, dalje ne more, to imenujemo „mali ogenj“.

Mali ogenj, če ga dosti ljudi opravlja, je tako koristen, da se ondi vselej veliki ogenj ustavi, če je le za palico na široko požgano bilo, predno je veliki ogenj do tje prišel. To delo imenujemo „nasprotni ogenj“ delati, ki je sam v stanu, veliki požar ustaviti.

Znano je pa, da se ves les spridi, ki ima kožo osmojeno, zato moramo take oddelke, ki so bile iz mlade šilovine, tikoma zemlje posekati, da potem iz korenin in robov poženejo. Kjer se pa to ne more zgoditi, moramo po umetni setvi ali sadbi gozd zarediti.

Ne bodimo pa prenašli pri boru in hrastu ali drugem starejem drevju. Takim osmojenju, če se je ogenj naglo razširjal, ne škoduje in pogostoma tako drevje k natornemu pomlajenju pomaga. Če je koža od spodaj gori do biline sežgana, tudi stareje drevje drugo leto odmrje; potem pa družega ne kaže, kakor sežgani les, posebno, če je šilovina posekati, hitro iz gozda odpraviti, da se lubadni kukec ne pomnoži. Poiščimo pa še vendar, če je sočna koža zbog ognja rumena postala. Če je to, vsa drevesa gotovo poginejo. Če je pa sočna koža še bela, tedaj se ne prenačimo, ker smemo upati, da drevje ne bode poginilo.

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

II. pismo.

V lični Tavčarjevi gostilnici v Ljubljani, dragi prijatelj! bival sem v duhu, ko sem se poslovil v 1. pismu od Tebe. Pospremljaj me zdaj blagovoljno dalje. Ko približga „lukamatija“ od Trsta, pripelje nam še nekoliko tovaršev-učiteljev; med le-timi celó tudi 3 čvrste sobrate iz daljne Črnogore. Opravljeni v krasni narodski opravi, z hanžarom in samokresi za pasom, bili so ti možaki pri izstopu iz vagonov predmet občega občudovanja; obnašali so se pa tudi res tako ponosito, da se je bilo kar čuditi. — Kmalu pozvoní zvonec na odhod in vsem nam učiteljem zbranim v enem vagonu pretekla je čas v živahnih razgovorih tako hitro, da zdajci smo bili na postaji Zidanega mosta. Nadjal sem se najti tukaj mnogo znancev in sobratov iz Štirskega, — a zmotil sem se. Pravilo se je sicer poprej o velikem številu štirskih učencikov, ki hočejo popotovati v Zagreb; al za obljubljeni broj videlo se mi jih je vse premalo. Ne vem, je li pihal po onih krajih potovanju kak nasprotni veter ali kaj! Vrli črnogorski učitelji, čuvši naš jezik, so se nam prijazni približali, mi pa, se ve da, smo jako prijazno odzdravili njihov pozdrav; prav lahko smo se razumeli v jeziku.

Bil je eden med njimi šolski ravnatelj iz Cetinja ter nadzornik vseh črnogorskih učilnic; on je govoril dobro tudi nemški. Drugi izmed njih je bil že v Petrogradu. Plemenite črte njegovega obraza razodevale so moža odličnega stanú. Pravili so nam med drugim, da so prišli iz Kotora po parniku v Trst in da popotujejo skoz in skoz na državne stroške; vozili so se tudi po železnici v vagonih 2. reda in povsod kazali, da Črnogora materialno nikakor ne zanemarja učiteljev svojih. In v naši neprilичno omikani Avstriji? Stavil sem tū le en vprašaj, pa naččekati jih bi bil smel deset. In zakaj tudi ne? Niso li ravnokar odsvetovali očimi učiteljstva svetlemu vladarju, naj nikar ne potrdi postave, ktero je kranjski deželni zbor nasvetoval v prid stradajočih učencikov? Pa kaj se brigajo dobro plačani visoki gospodje na Dunaji za lačne učitelje — trpine! Al dosti o tem! — Naj omenim še neke druge osebe, na ktero sem bil po naključji zadel na Zidanem mostu. Postavni gospod v dolgi rujavi meniški hali sprehajal se je po železnični lopi gori in doli, čakaje na odhod Dunajskega vlaka. In zdajci spoznam v njem nekdanjega součenca iz prve latinske šole, sedaj samostanskega prednika v K. Prijateljsko se pozdraviva. — Kako res čudno se razkropijo bivši součenci po raznih stanovih ter razidejo se na vse vetrove sveta. Golo naključje nektore zopet združi čez leta in leta.

Naj tu še omenim to, da „Zidani most“ nosi svoje ime opravičeno, kajti zidani most ne prestavi tū le tirú železnice čez Savino, temuč tudi staro cesto, ki pride od Celja doli, ter pelje naprej proti Loki, Sevnici itd. Blagi prijatelj Slovencev, slavnoznani nadvojvoda Ivan, ki je tudi našim „Novicam“ pomagal na dan pod tadanjim velikim policistom Sedelnickim, gotovo je za te kraje veliko storil, kajti hvaležna Štajarska postavila mu je ob kraji starega zidanega mosta iz rude vlti kip, nad katerim se vzdiguje kapelici enaka lopa. Čakaje na odhod hrvaškega vlaka smo memogredé tudi mi učitelji obstopili mično lopico, ter navdušeno pozdravili kip nepozabljivega prijatelja naših slovenskih pokrajin.

Ko nas po dolgem postanku na Zidanem mostu zopet v vozove potaknejo, bilo se je napolnilo že več vagonov s samim učiteljstvom. Med gromovitim petjem narodnih slovenskih melodij se hlapon spustí v tek proti doljnim krajem. Prvo, kar se nam je pokazalo, bile so prijazne Rateče, ki stojijo kaj prijetno pod strmo goro unkraj Save na kranjski strani. Stara grajska razvalina nad trgom memopotujočim pomenljivo kliče: „vse mine!“ — Kmalu naprej od Rateč se nad obrežjem Save ponosno vzdiga lepa grajščina Novidvor dobroznanega ekonomista pl. Gutmansthal-a. Koj zatem smo se peljali memo prijazne štajarske Loke. In tako je šlo ven in ven naprej; človek ni vedel, ali bi bil pregledoval prijetno štajarsko stran, po kateri smo se vozili, ali pa mikavni kranjski svet unkraj Save z njegovimi lepimi cerkvami, gradovi, vasmí itd.; kmalu zavozimo v kolodvor Sevníški. Tukaj smo dobili zopet nekoliko znancev; eni so nas prišli le pozdravit, izgovarjaje se s konecletnimi preskušnjami, da ne morejo z nami, drugi pa so veselih obrazov skorakali k nam v vozove. Vbrano petje pozdravilo je glas konduktarjeve trobenice, ki je velela: „naprej!“ Tudi Sevnica — kaj prijazen trg z novo bizantinsko cerkvijo, nadvladana od ponosnega grada nad trgom — morala je imeti o času železnocestnega stavljenja svoje očime, sicer bili bi kolodvor malo bliže trgu primaknili. Gotovo so morali biti tadaj kaki „fiakarji“ mogočni možje, da se je toliko skrbelo za prid njihovih žepov.

In tako Ti za danes „na zdravje!“ kličem.

Zvesti Tvoj

Josip L. Železodolski.